

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΡΩΜΑΙΟΙΣ ΑΡΧΩΝ

(Magistratus (*).)

—ο—

§. 1. Ἱστορία τῶν ἀρχῶν.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους οἱ βασιλεῖς (reges) εἶχον τὴν ἀνωτάτην διοικητικὴν καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν, καὶ περ ὑπὸ τῆς βουλῆς (senatus) καὶ τοῦ δήμου (populus) περιοριζόμενοι· αὐτοὶ ἐστρατήγουν καὶ ἐτέλουν πολλὰς θρησκευτικὰς πράξεις, τὰς ὕστερον ὑπὸ τοῦ regis sacrificuli (rex sacrificulus) τελουμένας. Κατ' ἐστρουσιακὸν ἔθος ἐδίκαζον (jus dicebant ἢ dabant) καὶ ἐκάστην ἐνάτην ἡμέραν (nundinum), συγχωρουμένης ἐκκλήσεως (provocatio ἢ appellatio) τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν εἰς τὸν δῆμον (Cic. de rep. II, 31. Macrobi. I, 15.). Συνεκάλουν τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον ἤτοι τοὺς πατριάρχους (οὐχὶ τοὺς πληθεῖους) καὶ προὔτεινον νομοσχέδια (rogationes), ἐπεὶ οἱ δὲ ἐψηφίζοντο. Ἐντεῦθεν προέκυψαν οἱ πολλάκις ἀναφερόμενοι βασιλικοὶ νόμοι (leges regiae), οὓς κατὰ πρότασιν τοῦ βασιλέως ἐνομοθέτει ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος. Καὶ ἡ τῶν δημοσίων ἡλῶν ἐκοπτεία, ἡ ὕστερον ὑπὸ τῶν τιμητῶν (censores) γινομένη, ἦν ἔργον τοῦ βασιλέως. Ἡ ἐκλογή τῶν βασιλέων ἐγένετο ὑπὸ τῆς βουλῆς· ἐπειτα ὁ μεσοδασιλεύς (interrex) (1) προὔτεινε αὐτὸν εἰς τὰς curias (comitia curiata), καὶ μετὰ τὴν παραδοχὴν τοῦ ἐτελείτο ἡ ἐγκαθίδρυσις ἢ καθιέρωσις (inauguratio), μετ' ἣν νόμος τις τῆς ἐκκλησίας (lex curiata) παρεῖχεν αὐτῷ τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν (imperium). Περὶ τῶν πράξεων τούτων ὁ Κικέρων (de rep. II, 17.) λέγει τὰδε: *Populus regem, interrege rogante, comitiis curiatis creavit: isque de imperio suo — populum consuluit curiatim*. Πρὸς διατροφήν τοῦ ὁ βασιλεὺς εἶχεν ὠρισμένον μέρος τῆς δημοσίας γῆς (ager publicus), ἧς μέρος ἦν ὁ *campus Martius*, μετὰ τὴν ἐξέλασιν τῶν βασιλέων δημόσιον κτήμα ἀποδίδας τὴν χώραν ταύτην εἰργάζοντο αὐτῷ οἱ πελάται του (clientes). Παρὰ τὰς γαίας ταύτας ἐλάμβανε τὴν προσήκουσαν μερίδα τῆς ἐκ τῶν πολέμων λείας.

Ἐκτὸς τοῦ βασιλέως, κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἀναφέρονται καὶ ἄλλοι δύο ἄρχοντες, ὁ *tribunus celerum* (2), πιθανῶς ὁ ἀρχηγὸς τῆς πομπτοφυλακῆς τοῦ βασιλέως, ἐπὶ μὲν τῶν μέσων χρόνων τῆς βασιλείας ἐκ 300 ἱππέων συγκειμένης, μετὰ δὲ Ταρκύνιον τὸν πρεσβύτερον ἐξ 600. Ὁ *praefectus urbi* ἢ *custos urbis*, ὅστις ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ βασιλέως ἐκυόετο ἐν τῇ πόλει τέλος οἱ *Quaestores*, οἵτινες κατὰ Οὐάρεωνα (3) εἶχον τὴν τε

ζουσι τὰ πλοῖα εὐθηνότερα ἀπὸ πάντα ἄλλον λαὸν τῆς Εὐρώπης, καὶ εὐθηνότερα θαλασσοπλοοῦσι. — Νέος Ἕλλην διπλωμάτης ἐροῦεῖτο εἰς καιρὸν τρικυμίας ἐπὶ ἀτμόπλου, ἐνῷ τὸ ἀτμόπλου τοῦτο ἦτο γαλλικόν. — Ἐν Ἀθήναις ὑπάρχει οἰκοδομημα- νία. — Ὅλοι οἱ Ἕλληνες θέλουσι νὰ ἔχωσιν ἐλεύερα ἐπαγγέλματα. — Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐκλείπει τινὰ μοναστήρια, ἐπρεπε νὰ τὰ κλείσῃ ὅλα. — Οἱ Ἕλληνες ἀσχοῦσι τὰ τῆς θρησκείας τῶν, καὶ ὁμῶς δὲν διάγουσι διὰ τοῦτο ζωὴν καλλητέραν. Τοῦτο ἐκπλήττει πολὺ τὸν Κ. Ἀβούτ, ὅστις νέος ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπέστρεψε, πιστεύων πρὸς ὀλίγου ἐλθεῖν. — Ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι πολλὴ πρὸς λήψιν καὶ ὀλίγη θρησκευτικὴ ἀνοχὴ· ὁ Κ. Ἀβούτ ἀπῆλθηντε μάλιστα καθηγητὴν τοῦ κανονικοῦ δικαίου, ἐπιθυμοῦντα ν' ἀπαγορεύσῃ ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ γράφωσιν ὅλοι ὅσοι δὲν φρονῶσιν ὡς ὁ καθηγητὴς τοῦ κανονικοῦ δικαίου. — Ὁ Ἕλληνας πρὸς προὔπολογισμὸν ἔχει καὶ ἑκάστον ἔτος ἐλλειμμα. — Ὁ βασιλεὺς εἶναι πολὺ ὑψηλὸς καὶ ἰσχνός. — Ἡ βασίλισσα ἔχει καλὸν στόμαχον καὶ καλὴν ὀρεξίν. — Αἱ ὁδοὶ δὲν καθαρίζονται, καὶ κακῶς φωτίζονται. — Οἱ Ἕλληνες στιχουργοῦσι κακοὺς γαλλικοὺς στίχους. — Οἱ κομῆοι τοῦ ἀνωτέρου ἀττικοῦ κόσμου ὁμιλοῦσι περὶ τῶν κάλων τῶν ποδῶν των, καὶ θέλουσι νὰ εὐχῶσιν ἀπὸ τῶν χορῶν ὅταν ἔχωσι κωλικόπονον. Ἰδοὺ ὁ κατάλογος τῶν γελοίων καὶ τῶν παραδοξίων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀνάσταί τις νὰ γελάσῃ μετὰ τοῦ κυρίου Ἀβούτ, ὅστις συχνάκις εἶναι ὁξὺς χλευαστής, καὶ εὐκόλος καὶ εὐτράπελος εἰς τοὺς λόγους. Ἀλλὰ περιέχει ὁ κατάλογος οὗτος σπουδαῖον τι ἐλάττωμα, περιέχει τινὰ τῶν πηγῶν τῆς διαφθορᾶς ἐκείνων, αἵτινες ἐψήφριοῦσι καὶ καταστρέφουσι τοὺς λαοὺς; Τὸ κατ' ἐμὲ ἀγαπῶ τοὺς λαοὺς τοὺς ἔχοντας ἀρετὰς, καὶ μόνον γελοῖα. Εὐτυχεῖς οἱ λαοὶ οἱ εἰς ταυῦτην κατάστασιν εὕρισκόμενοι! Ἀλλ' εὐτυχέστεροι βεβαίως ἔτι οἱ λαοὶ οἱ δυνάμενοι μετὰ τοῦ Κ. Ἀβούτ νὰ ῥίπτωσι τὴν πέτραν κατὰ τῶν ἔχοντων ἀρετὰς καὶ γελοῖα, διότι αὐτοὶ εἰσὶν οἱ ἴδιοι ἀναμάρτητοι καὶ ἀνεὶ παραπτωμάτων!

» Ὁ Κ. Ἀβούτ ἔγραψε βιβλίον ὑπὲρ σπουδαίως ἀναγινωσκόμενον, εἶναι ἔπαινος τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ἀναγινωσκόμενον ἐλαφρῶς, καὶ ὑπὸ τὴν ἑποφιν τοῦ φιλομῶμου πνεύματος τοῦ συγγραφέως φαίνεται σάτυρα τῆς δυστυχοῦς Ἑλλάδος. Ὁ Κ. Ἀβούτ θέλει μοὶ συγχωρήσει, ἐλπίζω, ὅτι ἐπρὸς πᾶν ν' ἀποδώσω εἰς τὸ βιβλίον του τὴν ἀληθὴ αὐτοῦ σημασίαν, τὴν φίλελεύθερον καὶ γενναίαν σημασίαν αὐτοῦ.»

(*) Ἡ λέξις magistratus δηλοῖ καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν ἄρχοντα.

(1) Περὶ τούτου κατωτέρω ἴσται λόγος ἰδίας.

(2) Τὸ πρότερον τοῦ magistratus equitum τῶν δικτατόρων.

(3) Quaestores a quaerendo, qui conquirerent publicas

διοίκησιν τῶν δημοσίων πόρων καὶ τὴν καταδίωξιν τῶν κακούργημάτων, κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην περίπτωσιν καὶ *duumviri perduellionis* ὀνομαζόμενοι. Πιθανώτερον δ' ἐστίν, ὅτι οἱ οἰκονομικοὶ *quaestores* ἦσαν διάφοροι τῶν *quaestorum parricidii*, ὧν ἔργον ἦν τὸ ἀνακριτικὸν μέρος τῶν δικῶν, καὶ τῶν *duumvirorum perduellionis*, τῶν κυρίως δικαστῶν.

Μετὰ τὴν τῆς βασιλείας κατάργησιν (509. π. Χ.) κατεστάθησαν δύο ὑπάτοι (*consules*), οἵτινες κατ' ἀρχὰς εἶχον σχεδὸν ἴσῃ ἐξουσίαν, ὅσῃν οἱ βασιλεῖς. Ἀλλ' αὐξανομένης τῆς ἐπιρροῆς τῶν δημοτικῶν (*plebeji*), μετ' ὀλίγον κατεστάθη νέα τις ἀρχή, ἡ τῶν δημάρχων (*tribuni plebis*, 491 π. Χ.). Ἐνεκα δὲ τῆς ἐκτάσεως τοῦ κράτους καὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ πλήθους ἐδέχθη νὰ μερισθῶσι κατ' ὀλίγον τὰ δημόσια ὑπουργήματα. Ἡ καταγραφή τοῦ καταλόγου τῶν πολιτῶν καὶ ἡ ἐποπτεία τῶν δημοσίων ἡθῶν, ἡ δικαιοδοσία καὶ ἡ ἀστυνομία, χωρισθεῖσαι ἀπὸ τῆς ὑπατείας (*consulatus*) εἰς ἰδίαν ἀρχὰς ἐπετράπησαν. Οὕτως ἀνεφύη ἡ τιμητεία (*censura*, 443 π. Χ.), ἡ πραιτορία ἡ στρατηγία (*praetura*) καὶ ἡ ἀγορανομία ἡ ἀστυνομία (*aedilitas*, 367 π. Χ.). Πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐπαρχιακῆς διοικήσεως (*provincia*) καὶ χάριν τοῦ πολέμου πολλάκις τὸ *imperium* τῶν στρατηγῶν παρετείνετο. Ἡ διοίκησις αὕτη ὕστερον τακτικῶς ὀργανίσθη καὶ ἐπετρέπετο τοῖς ἀπολελυμένοις ἀνωτάτοις ἀρχουσιν· ὅθεν οἱ *proconsules* (ἀνὺπάτοι) καὶ *propraetores* (ἀντιστράτηγοι) (4). Ἐνεκα δὲ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ὑπουργημάτων ἐπολλαπλασιάσθη ἀναγκαιῶς καὶ ὁ ἀριθμὸς πολλῶν ἀρχόντων, ὡς τῶν στρατηγῶν (*praetores*) καὶ ταμῶν (*Quaestores*). Καὶ ταῦτα μὲν ἐγένοντο ἐπὶ τῆς δημοκρατίας· ὁ δ' Αὐγουστος ἰδιοποιήσας τὴν ὑπατικὴν, δημαρχικὴν καὶ τιμητικὴν (*censura*) ἐξουσίαν, καὶ *pontifex maximus* ἀναγορευθεὶς, τελευταῖον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Princeps* ἤνωσεν ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν ἐξουσίαν.

Ἐπὶ τῶν καισαρείων χρόνων τὰ μὲν ὀνόματα καὶ τὰ ἐπίσημα τῶν πλείστων τῶν ἀνωτέρων ἀρχῶν διετηρήθησαν, ἀλλ' εἰς τὰ καθήκοντα αὐτῶν ἐπῆλθον πολλαὶ μεταβολαί, καὶ τὸ οὐσιωδέστατον τῆς ἀρχαίας αὐτῶν σημασίας ἀπώλετο, ἐκτὸς ἐὰν ὑπὸ τῶν καισαρῶν αὐτῶν διωκοῦντο. Παρὰ ταύταις ἐπλάσθησαν νέαι ἀρχαί, ἀνάλογοι πρὸς τὰ τότε καθεστῶτα. Ἀπὸ Διοκλητιανοῦ καὶ Κωνσταντίνου ἀνεράνη ὅλως νέος τις ὀργανισμὸς τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν ἀρχῶν, καθ' ὃν ἡ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ἐξουσία ἐχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ τι μᾶλλον συμπλεγμένον διοικητικὸν σύστημα μετὰ πολυαριθμοῦ ὑπαλληλίας καὶ γραμματείας εἰσῆχθη. Οὕτω κατ' ὀλίγον τὰ ἔργα τῆς ἀρχαιότητος ἐξηφανίσθησαν ἐπὶ μᾶλλον ὑπ' αὐλικὴν κυβέρνησιν καὶ ὑπὸ τι-

μολόρους ἀρχοντας. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν γένει περὶ τῶν ῥωμαϊκῶν ἀρχῶν· νῦν δὲ μεταβαίνομεν ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος, ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν δημοκρατικῶν.

§. 2. Αἱ ἐπὶ τῆς δημοκρατίας ἀρχαί.

Εἰδὼν αὐτῶν.

Τῶν ἀρχόντων οἱ μὲν ἦσαν *ordinarii* (τακτικοί), οἱ δὲ *extraordinarii* (ἐκτακτοί). Καὶ τακτικοὶ μὲν ἦσαν οἱ *consules* (5), *praetores*, *censores*, *aediles curules et plebei*, *quaestores* καὶ *tribuni plebis*, καὶ τοι οὗτοι οἱ τελευταῖοι κατ' ἀρχὰς δὲν ἦσαν *magistratus populi*. Ἐκτακτοὶ δ' ἦσαν ὁ *interrex*, *dictator*, *magister equitum* καὶ *praefectus urbi*, οἵτινες ἐπ' ἐκτάκτων τινῶν περιστάσεων ἀνελάμβανον τὰς ἀρχὰς (6). Τῶν δὲ τακτικῶν ἀρχῶν μείζονες μὲν (*magistratus maiores*) ἦσαν ἡ ὑπατεία (*consulatus*), ἡ στρατηγία *praetura* (7) καὶ ἡ τιμητεία (*censura*), ἐλάσσονες δὲ (*minores*) ἦσαν αἱ λοιπαί. Μετὰ τῶν μείζονων ἦν συνδεδεμένη ἡ εὐγένεια ἡ ἐπισημότης (*nobilitas*, *nobiles* καὶ ἀντιθέτως *ignobiles*).

§. 3. Γενικαὶ ιδιότητες τῶν ῥωμαϊκῶν ἀρχῶν καὶ διαφοραὶ αὐτῶν πρὸς τὰς τῶν νεωτέρων πολιτείων.

Τὰς ῥωμαϊκὰς ἀρχὰς πρὸς τὰς τῶν νεωτέρων παραβάλλοντες, εὐρίσκομεν παραδόξους τινὰς διαφοράς. α.) Αἱ ἀρχαί παρὰ Ῥωμαίους δὲν ἦσαν, ὡς παρ' ἡμῖν, ἐπιμελειαὶ τινές καὶ βύρη, ἀλλ' ἀπλῶς τιμαὶ (*honores*), ἄνευ τινὸς μισθοῦ παρὰ τῆς πολιτείας, ἐνίοτε μάλιστα καὶ ἰδίαις δαπάναις τῶν ἀρχῶν, ὡς π. χ. ἡ ἀστυνομία (*aedilitas*), διαχειριζόμεναι. Μόνον δ' ὅτε ἐμελλε τὸ μεγαλεῖον ἡ ἀξίωμα (*majestas*) τοῦ δήμου ν' ἀντιπροσωπευθῇ, οἷον κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν ξένων πρέσβειων, ἡ πολιτεία ὑπεστήριξε τοὺς ἀρχοντας κατὰ τὰς δαπάνας πρὸς τοῦτο, ὅτε ἡ ἀρχοντες ἀπεδήμουν ἐκ τῆς πόλεως μετὰ τῆς στρατιωτικῆς ἐξουσίας (*imperium*), ἡ ἐπὶ δημοσίαν ἐντολὴν, ἐλάμβανον ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου (*aerarium*) τὰ πρὸς παρασκευὴν, ὁδοποιρίαν καὶ διατροφὴν ἐπιτήδεια. Μόνον ἐκ καταχρήσεως ἐπὶ τῶν ὕστερων χρόνων τῆς δημοκρατίας ἡ τῶν ἐπαρχιῶν διοίκησις ἦν λίαν ἐπικερδὴς καὶ εὐπρόσδοος.

(5) Ἐνταῦθα ἀνήλousι καὶ οἱ *decemviri legibus scribendis* καὶ οἱ *tribuni militum consulari potestate*, οἵτινες ἐπὶ τινα χρόνον προέστησαν τῆς πολιτείας.

(6) Εἰς ταύτην τὴν κατηγορίαν ὑπάγονται, εἰ καὶ διάφοροι ταύτων τῶν ἀρχῶν, καὶ οἱ πρόσκαιροι ἐπιμελειαί, αἵτινες ἐνίοτε ἐπεφορτίζοντο εἰς τινα πρόσωπα πρὸς ἕνα τινὰ σκοπὸν, οἷον πρὸς ἐξαγωγήν ἀποικίας τινὸς ἢ πρὸς διοίκησιν τῶν σιτηρῶν ἐπὶ σιτοδείας κτλ.

(7) Τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα τῶν ῥωμαϊκῶν ἀρχῶν ἀναφέρομεν ἐνταῦθα κατὰ τοὺς ἑλληνας συγγραφῆς, καὶ τὰς ἐπὶ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς. Ἀλλὰ σημειωτέον, ὅτι ἡ ταυτότης τῶν ὀνομάτων δὲν ὑποθίεται καὶ ταυτότητα τῶν ἔργων ἑκατέρων. Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ πολλὰ Ῥωμαϊκὰ ὀνομάζονται ἐπὶ τὸ ῥωμαϊκώτερον, οἷον κήνσος, κουστωδία, πραιτόριον, κεντυρίων κτλ.

pecunias et maleficia, quae tribuni viri capitales nunc conquirunt.

(5) Ἐνταῦθα συμπεριλαμβάνονται καὶ οἱ ἐπαρχιακοὶ ἀρχοντες, καὶ περ οὐκ ὄντες κυρίως *magistratus*.

β'. Ἑτέρα διαφορὰ ἐστὶν ὁ χρόνος ἤτοι ἡ διάρκεια τῆς ἀρχῆς. Ἐπὶ τῆς δημοκρατίας ἡ διάρκεια ἦν ἐνιαύσιος, ἐκτὸς τῆς τιμητείας (διαρκείας κατ' ἀρχάς μὲν 5 ἔτη, ὕστερον δὲ 1 1/2.). Διὰ τῆς βραχείας ταύτης διαρκείας ἐξήτουν οἱ Ῥωμαῖοι τὴν μὲν ἑαυτῶν ἐλευθερίαν νὰ προφυλάξωσιν ἀπὸ τῆς μακροχρόνιου, ὅπως ἐν τέλει δὲν ἀπέφυγον, εἰς δὲ τὴν κυβέρνησιν νὰ δώσωσι ζωηράν καὶ δραστήριον κίνησιν.

γ'. Τρίτη τις διαφορὰ παραδοξότερα τῶν ἄλλων, εἰσὶν αἱ ὀλίγαι ἀξιώσεις, ἃς ἐπ' αὐτῇ πολιτείᾳ πρὸς εἰδικὰς γνώσεις καὶ αἱ ἀρχαὶ κατελαμβάνοντο ἄνευ προηγουμένης δοκιμασίας τῆς ἱκανότητος καὶ ἄνευ ἐλπίδος ἀξιολόγου περὶ τὰ καθήκοντα καὶ ἔργα ἀσκήσεως, ὡς ἐκ τῆς διαρκείας τῆς ἀρχῆς, οὗτοι βραχείας, ὡς εἴρηται. Ἐν οὐ πολὺ μακρῷ διαστήματι χρόνου τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἠδύνατο διαδραμεῖν ὅλον τὸ στάδιον τῶν ἀρχῶν, καὶ οὕτω πάντας τοὺς σπουδαιωτάτους κλάδους τῆς τε πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς διοικήσεως. Τοῦτο δυνάμεθα μόνον διὰ τῶν ἐξῆς νὰ ἐξηγήσωμεν, ὅτι πρῶτον μὲν ἡ ὅλη κυβέρνησις ἦν ἀπλούστερον ὁργανισμένη. Ἐπειτα πολλὰ μὲν τινα, τὴν σήμερον ἔργα τῆς πολιτείας ὄντα, ἦσαν τότε εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐνέργειαν ἀρριμμένα, πολλὰ δὲ πρὸς ἐνησιμημένους ἀνδρας ἀντὶ μισθοῦ ἐπεφορτίζοντο. Τελευταῖον τὸ ἐν δημοκρατία γενικὸν πάντων συμφέρον τὸ ἐκ τῶν δημοσίων, ἡ μεγάλη δημοσιότης καὶ ἡ εἰς Ῥώμην συγκέντρωσις πάντων τῶν δημοσίων ὑπουργημάτων καθίσταντο εὐκολωτέραν καὶ τοῖς ἰδιώταις τὴν εἰς τὴν πολιτικὴν παλαιότεραν προετοιμασίαν, καὶ τῷ δήμῳ τὴν κατ' ἀλλήλων τῶν ἀρχόντων ἐκλογὴν (8) ἐνίστατο μάλιστα ἐπὶ σπουδαίων περιστάσεων καὶ ἰδιαίτερα πρόνοια ἐγένετο, ὡς π. χ. ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν δικτατόρων ἢ ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Κικέρωνος (9). Πρὸς τοῦτοις αἱ ἀνώτεραι ἀρχαὶ ἐν σπουδαίαις περιστάσεσιν ὑπεδουλοῦντο ὑπὸ τινος συμβουλίου (consilium). Τοιοῦτον συμβούλιον εἶχεν ὁ μὲν ὑπατος τὴν σύγκλητον (senatus), ὁ ἐπαρχιακὸς ἀρχὼν τοὺς πρεσβυτάς του (legati) καὶ τοὺς ἐγγυτάτους βουλευτάς (Sallust. Jug. c. 63), ὁ στρατηγὸς τὸ πολεμικὸν τοῦ συμβουλίου. Πολλὰκις δ' ἀναμφιδόλως καὶ ὑποδεέστεραι ἀρχαὶ εἶχον ὑπερβάλλουσιν ἐπιρροὴν ἐπὶ τὴν κυβέρνησιν (10).

(8) Σὺν πᾶσι δὲ τοῖς εἰς τὴν παρὰ τὰ δημόσια ὑπουργήματα ἱκανότητι τοῦ Ῥωμαίου νέου συντίθει τὰ μάλιστα ἢ μετ' ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἐκαστοῦ κλάδου συμπεριφορὰ καὶ συνεισότησις, καὶ καθ' ὅλου ἡ ἀνατροπὴ καὶ ἐκπαίδευσις τῶν Ῥωμαίων, πρακτικῆς καὶ πολιτικῆς οὕτως. Ἀλλὰ περὶ αὐτῶν τὰ ὀνόματα ἐρρήθησαν ἐν Νέᾳ Πανδώρα: Τομ. Ε' Φυλλ. ΡΖ. σ. 250—262. καὶ Φυλλ. ΡΠ'. σ. 272—278.

(9) Ὁ ἀναγνώστης ἐνθυμεῖται βεβαίως, ὅτι ἡ εἰς ὑπατείαν αὕτη ἐκλογὴ τοῦ Κικέρωνος ἦν διὰ τὸ ἔτος 63 π. Χ. ἐναντίον τῆς σπουδαρχίας τοῦ Κατίλου.

(10) Τὰ πῦρ περὶ τοῦ ἴσχυος καὶ περὶ τῶν διορισμῶν τῶν ἀρχῶν τοῦ αὐτοῦ πολιτεύματος, ὅπου ἡ καταλήψις τῶν πλείστων ἀνωτέρων θέσεων ἦν ἀρριμμένη εἰς τὸν κυρτὸν κλῆρον, εἰ μὴ ὅτι προηγήτο μὲν τοῦ διορισμοῦ ἡ δοκιμασία, εἶπετο δὲ μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἀρχῆς ἡ εὐθύνη.

§. 4. Περί ἐκλογῆς ἀναγορευσεως κτλ. τῶν ἀρχόντων.

Μέχρι τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου ὁ δῆμος αὐτὸς ἐξέλεγε τοὺς ἀρχοντας, πάλαι μὲν ἐν τοῖς *comitiis curiatis*, ὕστερον δ' ἐν τοῖς *comit. centuriatis* καὶ *comit. tributis*. Ὁφείλον δὲ κατ' ἀρχάς μὲν νὰ ᾖσι πατρίκιοι, ὕστερον δὲ τοῦλάχιστον πάντες ἐλεύθεροι (ὄχι ἀπελεύθεροι ἢ ξένοι). Τὰς πληθείας ἀρχάς (τὴν δημαρχίαν καὶ πληθείαν ἀστυνομίαν, *aedilitas plebeia*) δὲν ἠδύναντο πατρίκιοι νὰ περιβληθῶσιν. Εἰ δὲ τις τούτων ἐβούλετο δημαρχοῦ γενέσθαι, ὀφείλε δι' υἱοθετήσεως (*adoptio* ἢ *arrogatio*) νὰ μεταβῇ εἰς τινὰ πληθείαν οἰκίαν, ὡς π. χ. ὁ *Clodius* (π. Χ. 58). Μετῆγοντο δὲ καὶ ἀνελάμβανον τὰς ἀρχάς, τοῦλάχιστον ἐπὶ τῶν ὑστέριον χρόνων, συνήθως κατὰ τινὰ ἀκολουθίαν *quaestor*, *tribunus* ἢ *aedilis*, *praetor*, *consul*, *censor*. Κατ' ἀρχάς ὁ μεταρχόμενος πολιτικὴν ἀρχὴν ὤφειλεν ἐπὶ 10 ἔτη ἐστρατευμένος εἶναι· ὕστερον δ' ἀπητηῖτο ὁρισμένη τις ἡλικία, καὶ ταύτην ὥριζεν, ὡς εἰκάζουσιν, ἡ *lex Villia annalis* (180 π. Χ.) ὡς ἐξῆς διὰ τὸν *quaestorem* τοῦλάχιστον 27 (30) ἢ 28 (31) ἔτη, τὸν *aedilem* 37, τὸν *praetorem* 40, τὸν *consulem* 43. Ὁ μεταρχόμενος ἀρχὴν τινα (*candidatus*, ἐκ τῆς *togae candidae*, τῆς λευκανγῶς καὶ λαμπρᾶς τηβέννης, ἣν περιεβάλλετο τότε) ὤφειλεν ἐπαγγέλλεσθαι ἢ παραγγέλλειν τὴν ἀρχὴν (*nomen profiteri*) παρὰ τῷ ἀρχόντι τῷ προεδρεύοντι τῶν ἐκλογικῶν ἐκκλησιῶν *comitia*, καὶ μετὰ ταῦτα περιερχόμενος τὸν δῆμον μετὰ τῆς *togae candidae*, ἐπεζήτησε ψήρους παρ' αὐτοῦ (*ambire, ambitio*) (11). Οἱ ἀπόντες δὲν ἠδύναντο συνήθως νὰ ἔχωσιν ἀξιώσεις ὡς *candidati*. Οἱ ἀρχοντες εἰσέρχοντο εἰς τὰς ἀρχάς τῶν (*inire magistratum*) ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις ἐν γένει τὴν πρώτην Ἰανουαρίου, ἐκτὸς τῆς δημαρχίας, ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ ἀρχομένης. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐκλογῆς μέχρι τῆς ἀναδοχῆς τῶν ἔργων τῶν οἱ ἐκλελεγμένοι ὠνομάζοντο *designati*. Ἐπὶ τῆς εἰς τὰς ἀρχάς εἰσόδου ἐτελοῦντο τὰ αἰωνοσχεπήματα (*auspicia*) καὶ ἐτίθετο ὁ προσηκὼν ὅρκος (*iurare in leges*). Καὶ ὁ ἀπολυόμενος δ' ἀρχῶν ὤμνουν, ὅτι οὐδὲν ἐπραξε παρὰ τοὺς νόμους. Οὐδεὶς ἠδύνατο

Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπραΰετο ἡ προσήκουσα μετριότης καὶ σωφροσύνη, καὶ ἐν γένει ἐν τῇ διαύσει τῶν πολιτῶν τὸ ἰδιωτικὸν συμφέρον ἦν ἀχόριστον τοῦ δημοσίου καὶ τὰ στήθη αὐτῶν ἐπλήρουν πάντα τὰ γεννεὰ συνεισθήματα τὰ ἀνυψῶντα καὶ λαμπρύνοντα τὰς πολιτείας, ἐκτιμωθῆσαν ἐκείνα τὰ θαύματα, καὶ ἡ ἀθηναϊκὴ πολιτεία ἤρξε καὶ ἐκραταεῖτο· ὅτε δὲ ἡ ἀκρατος ὀχλοκρατία μετ' ὅλων τῶν ἐλαττωμάτων καὶ κακιῶν τῆς, τὴν σωφρονα ἐκείνην πολιτείαν διαδεξάμενη, ἀνεβίβαζεν εἰς τὰ ὑπατὰ ἀξιώματα θυραυλίας καὶ λυχνοπαγίδος καὶ νούτης (κατὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς οἱ ἀπογονοὶ τῶν δὲν τοὺς ἀρήσαντες παραπονέμενους), τότε τὸ λαμπρὸν ἐκείνο εἰκοδόμημα, καταλυθὲν καὶ τοχαταπιστὸν, ἐγένετο ἔρμαιον ἀλεπαλλήλων κατακτητῶν.

(11) *Ambitus* δ' ἐλέγετο κυρίως ἡ ἀνομία σπουδαρχίας, ἢ διὰ δεκασμοῦ, ἀπειλῶν ἢ ἄλλων τοιούτων μέσων γινόμενη. Αὕτη ὡς κακούργημα (*crimen de ambitu*) ὑπῆρχετο εἰς τὰς *quaestiones perpetuas*.

δύο ἀνωτέρας ἀρχάς ἐφ' ἅπαξ, ἢ τὴν αὐτὴν πρὸ τῆς παρελεύσεως 10 ἐτῶν ἀναλαβεῖν. Ἀλλ' εἰδική τις ἐξαίρεσις τινῶν τῶν προειρημένων ὄρων ἡδύνατο ἐνίοτε νὰ συμῶν (legibus solvi). Οὕτω π. χ. ὁ Scipio Africanus minor ἔγεινεν ὕπατος τὸ μὲν πρῶτον 37 ἐτῶν τὴν ἡλικίαν (147) ἕνεκα τοῦ τρίτου καρρηθονικοῦ πολέμου, τὸ δὲ δεύτερον, χωρὶς νὰ μετέλθῃ τὴν ὑπατείαν (134) ἕνεκα τοῦ νομμαντινικοῦ πολέμου. Ὁ C. Gracchus ἀνηγορεύθη τὸ δεύτερον δῆμαρχος (122.) χωρὶς σπουδαρχίας. Ὁ Marius τὸ δεύτερον ὕπατος (101.) ἐν ἀπουσίᾳ του πρὸς τὸν κίμβρικόν πόλεμον κτλ.

§. 5. Περὶ τῆς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐξουσίας καὶ τῶν ὁρίων αὐτῆς.

Ὁ συνήθης ὅρος τῆς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐξουσίας ἐστὶ *potestas* π. χ. *tribunus militum consulari potestate, tribunicia potestas*. Οἱ Ῥωμαῖοι ἄρχοντες ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἐνεργείας τῶν εἶχον ἱκανῶς ἐκτεταμένην ἐξουσίαν. Εἶχον τὸ δικαίωμα προγράμματα (*edicta*) τοῦ κλάδου τῶν ἐκδιδόναι, τὰ οἰωνοσκοπήματα (*auspicia*) τελεῖν (ἐκτὸς τῶν ἀνθυπάτων καὶ ἀντιστρατηγῶν) καὶ ἐκκλησίας (*conciones*) (12) συγκαλεῖν. Κυρίας δ' ἐκκλησίας ἦτοι *comitia* καὶ τὴν βουλὴν (*senatus*) συνήθως μόνον αἱ ἀνώτεραι ἀρχαὶ ἡδύνατο συγκαλεῖν. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων ὁ τιμητής (*ensor*) δὲν ἡδύνατο τὴν βουλὴν συγκαλεῖν, οἱ δὲ πρὸς τὸν δῆμον χρηματισμοὶ του (*agere cum populo*) περιορίζοντο μόνον εἰς τὰς ἐπὶ τῶν τιμήσεων ἐξετάσεις τοῦ δήμου. Ἐκ δὲ τῶν κατωτέρων ἀρχῶν μόνον οἱ δῆμαρχοι, ἕνεκα τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ θέσεως, ἡδύνατο τὴν βουλὴν συγκαλεῖν. Ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία, ἢ τοῖς ὑπάτοις καὶ στρατηγοῖς (*praetores*) ἀνήκουσα, καλεῖται *imperium*, κυρίως στρατιωτικὴ ἐξουσία, ἣτις ἐπατρέπετο τῷ ἄρχοντι διὰ τινος *legis curiatae* (τῶν *curiata* καλουμένων ἐκκλησιῶν), ἀλλὰ μόνον ἐξω τῆς πόλεως Ῥώμης (*extra urbem*) ἰσχυε. Διὸ ἐάν τις ἄρχων τὸ *imperium* περιβεβλημένος ἤθελε νὰ θριαμβεύσῃ ἐν Ῥώμῃ, εἶδει τότε δι' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἰδίως νὰ ἐπιτραπῇ αὐτῷ τὸ *imperium* διὰ ψήφισματος τοῦ δήμου (*plebiscitum*). —

Τὸ δ' ἀναγκαστικὸν δίκαιον τῶν ἀρχόντων συνίστατο ἐξαίρετως ἐν τῇ *vocatione*, τ. ἔ. τῷ δικαίωμτι τοῦ δυνάμει τῆς ἐξουσίας τῶν ἀπόντα τινὰ ἐνώπιον τῶν καλεῖν, ὅπερ μόνον αἱ ἀνώτεραι ἀρχαὶ εἶχον, καὶ ἐν τῇ *prehensione*, τ. ἔ. τῷ δικαίωμτι τοῦ συλλαβεῖν παρόντα τινὰ. Τοῦτο τὸ δικαίωμα εἶχον καὶ ἐκ τῶν κατωτέρων ἀρχόντων οἱ δῆμαρχοι,

(12) *conciones* ἔλέγοντο αἱ ἐκτάκτως ἀπὸ τινος ἄρχοντος συγκαλούμεναι ἐκκλησίαι, ἐν αἷς οὗτος ἐγνωστοποιεῖ τῷ δήμῳ τὸ δεῖναι ἢ τὸ δεῖνα, ἢ προπαρασκευαστικῶς ἐδουλεύοντο περί τινος πράγματος, ἢ ἐχρημάτιζον ὁμοῖά τινα. *Comitia* δὲ (ὧν τρία τὰ εἶδη, *curiata*, *centuriata* καὶ *tributa*) αἱ τακτικαὶ τοῦ δήμου ἐκκλησίαι, αἱ ἐν τακτικαῖς ἡμέραις ὑπὸ τακτικῶν ἀρχόντων συγκαλούμεναι πρὸς ψήφισιν τῶν δημοσίων πραγμάτων.

οἱ δὲ *aediles* καὶ *quaestores* οὐδέτερον. Πρὸς τοῦτο οἱ ἄρχοντες εἶχον τὸ δικαίωμα διὰ χρηματικῆς ζημίας (*multam dicere*) νὰ ἐμποιώσιν δύνανιν καὶ βάρος εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν.

Ὁ ἄρχων ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ δὲν ἡδύνατο συνήθως νὰ κλητευθῇ εἰς δικαστήριον ἐν δὲ δεινοτάτῃ περιστάσει, ὡς ὁ *Lentulus* ἐν τῇ καπλιναϊκῇ συνωμοσίᾳ, ὥφειλε πρότερον τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι (*abdicare se magistratu*). Ὁμοίως οὐδ' ἡδύνατο νομίμως παυθῆναι, εἰ μὴ δι' ἀκαισίους οἰωνοὺς ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς (*vicio creatus*) ἐκουσίως ἡδύνατο νὰ παραιτηθῇ, ὡς συνέβη τοῖς πρῶτοις *tribunis militum consulari potestate* (444 π. X.) μετὰ τέσσαρας μῆνας ἀρχῆς. Ἀναγκαστικὴν δὲ παῦσιν τοῦ Μ. Οκταβίου, τοῦ δημάρχου, διέπραξεν ὁ *Tib. Gracchus* ἕνεκα τῆς ἀντιπολιτευτέως του εἰς τὰ νομοσχέδια τούτου.

Κατὰ τῆς καταχρήσεως τῆς ἐξουσίας τῶν ἀρχόντων ἠσφαλίζοντο διὰ τῆς εἰς τὸν δῆμον ἐκκλησίας (*provocatio*) (13), διὰ τῆς διαμαρτυρίας ἢ ἐνστάσεως (*intercessio*) ἥτοι τοῦ δημάρχου, ἢ τινὸς ἰσοβάθμου ἢ ἀνωτέρου ἄρχοντος καὶ διὰ τῆς εὐθύνης αὐτῶν μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἀρχῆς τῶν.

Τὰ παράσημα τῶν ἀνωτέρων ἀρχόντων ἦσαν ἡ *toga praetexta* (περιπόρφυρος τήβεννα), *sella curulis* (ἐλεφάντινος δίφρος) καὶ οἱ ῥάβδοχοι (*lictores*) μετὰ δεσμίδων τῶν ῥάβδων (*fascies*), οἵτινες προῦπορεύοντο τῶν ἐχόντων τὸ *imperium*. Οἱ ἀπολελυμένοι ἄρχοντες (*ensorii, consulares, praetorii, aedilitii, quaestorii*) ἀπῆλθον τιμῆς τινος καὶ ἀξιώματος ἀναλόγου τῆς προτέρας ἀρχῆς τῶν.

(Ἐπεταὶ συνέχεια)

Δ. Ι. ΜΑΥΡΟΦΥΛΗΣ.

ΠΕΡΙ ΕΞ ΧΡΥΣΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΩΝ.

1. Ἐμπροσθεν. Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἀγένειος, ἔχουσα τὴν λεοντὴν δεξ.

Ὅπισθεν. ΦΙΛΙΠΠΩΝ. Τρίπους ἐπὶ τοῦ ἑμβάδου, κεφαλὴ ἵππου δεξ.

Χρυσός. Ζυγίζει κόκκους γαλλικοὺς 161 1/4.

(13) Ἡ *provocatio* συνέβαινεν, ὡς προείρηται, ἤδη καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας, ὅτερον δ' ἐπεκυρώθη διὰ τινος νόμου τοῦ Ποπλικίου (*lex Valeria* 509 π. X.) καὶ βραδύτερον δι' ἐτέρων δύο οὐαλερίων νόμων (*leges Valeriae* 449 καὶ 300, π. X.). Ἐνταῦθα ἀνέκουσι καὶ οἱ πόρκιος νόμοι (τοῦ Κάτωνος τοῦ πρεσβυτέρου) καὶ ἄλλοι, οἵτινες ἀπῆλλαν τῆς σωματικῆς κολάσεως καὶ ἀντὶ θανάτου ὠρίζον τὴν ἐξορίαν (*exilium*). Νόμος δέ τις σεμπρόνιος (*lex Sempronia*) τοῦ Γ. Γράκχου ἐὼριζε μηδένα Ῥωμαῖον πολίτην καταδικασθῆναι ἀνεῦ τῆς τοῦ δήμου διατρήτης (*iussu populi*).